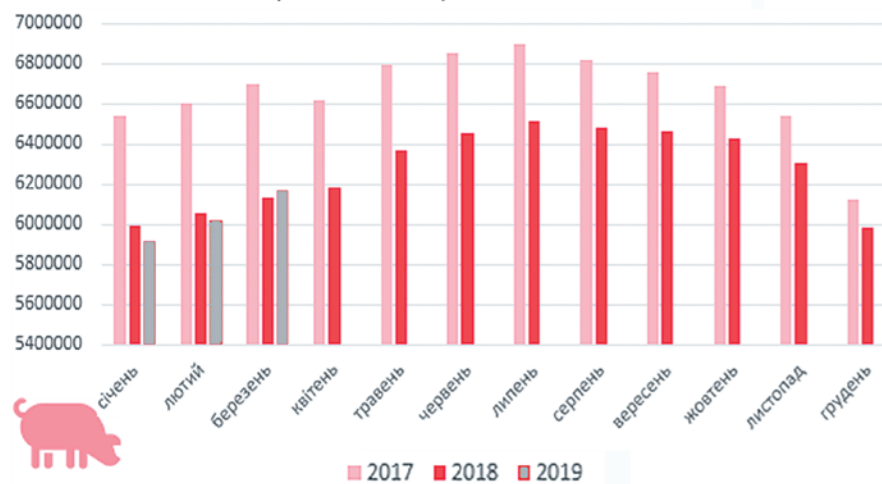

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ПОГОЛІВ'Я

Чисельність поголів'я ВРХ у 2017-2019 роках
(млн голів)

Чисельність поголів'я свиней по місяцях
у 2017-2019 роках (млн голів)

Джерело: Державна служба статистики
Примітка: без урахування АР Крим і тимчасово окупованих територій

Скотарство

За даними Держстату, на 1 квітня 2019 р. в Україні налічується 3,664 млн голів ВРХ, з них 1,926 млн – молочне поголів'я. Зниження – на 3% у порівнянні з 2018 р. (3,779 млн гол.). Негативну динаміку показало зменшення чисельності тварин у господарствах всіх категорій в 21 області країни.

Кількість ВРХ у промисловому секторі знизилась на 3,4% (2019 р. – 1,146 млн гол., 2018 р. – 1,186 млн гол.). Ріст 2-й місяць поспіль демонструють Житомирська, Тернопільська і Херсонська області. Чисельність поголів'я у решті областей зменшується, найбільше на підприємствах Чернівецької (-17,4%), Запорізької (-10,1%) та Львівської (-9,6%). В областях, де зосереджене найбільше промислового поголів'я, поменшало тварин у Полтавській (-6,5 тис. гол.), Черкаській (-2,3 тис.), Чернігівській (-5 тис.), Вінницькій (-3,3 тис. гол.).

У господарствах населення зосереджено близько 69% всього поголів'я ВРХ та 76% – молочного. Загальна кількість ВРХ у господарствах населення змінилась: було 2,518 млн гол., зменшилось на 2,9% (до аналогічного періоду 2018 р. – 2,592 млн гол.). Зокрема, у господарствах населення ключових областей: Львівській (-5,7%), Житомирській (-3,3%), Одеській (-5,9%), Івано-Франківській (-4,1%), Тернопільській (-3,6%).

Свинарство

Згідно з офіційними даними, на 1 квітня 2019 р. чисельність вітчизняного поголів'я свиней становила 6,168 млн гол. (на 0,8% перевищує чисельність у 2018 р. – 6,117 млн гол.). Кількість у господарствах населення стабільно знижується (на 4,3% – до 2,638 млн гол.), тоді як промислове поголів'я поступово відновлюється. Так, у аналізованій період свиней побільшало на 5% (3,359 млн гол. у 2018 р. проти 3,529 млн гол. у 2019 р.).

Найбільше за аналізований період зменшилось поголів'я у господарствах населення Тернопільської (-17,9 тис. гол.), Черкаської (-10,5 тис.), Хмельницької (-4,7 тис.), Волинської (-3 тис.), Вінницької (-2,2 тис. гол.) областей.

У фермерських господарствах навпаки відбулось зростання поголів'я. Зокрема, найбільше у Київській (на 6,4% – до 444,9 тис. гол.), Львівській (на 25% – до 283,6 тис.), Черкаській (на 15% – до 226 тис.), Івано-Франківській (на 10,4% – до 179,2 тис.), Хмельницькій (на 4,1% – до 166,3 тис.), Запорізькій (на 5,4% – до 146 тис.) та Чернігівській (на 20,5% – до 110,6 тис. гол.) областях. Загалом свиней побільшало у 16-ти областях.

За даними <http://www.ukrainian-food.org/uk>

СТАБІЛІЗУВАТИ ЕПІЗООТІЮ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЮ СІЛЬГОСППРОДУКЦІЄЮ НАШИХ ГРОМАДЯН, А ТАКОЖ ЇЇ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖНАРОДНИМ ВИМОГАМ – ВКРАЙ КРОПІТКА ТА ВІДПОВІДАЛЬНА СПРАВА. НИНІШНЯ ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ В ДЕРЖАВІ ВИМАГАЄ ПОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ НЕДОПУЩЕННЯ СПАЛАХІВ ОСОБЛИВО НЕБЕЗПЕЧНИХ ХВОРОБ, У ТОМУ ЧИСЛІ СПІЛЬНИХ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ТА ТВАРИН, БОРОТИСЯ З ЯКИМИ БЕЗ ДОПОМОГИ ДЕРЖАВИ НЕМОЖЛИВО.

Наприклад, ситуація зі сказом домашніх і диких м'ясоїдних тварин у державі є надзвичайно непростю. Торік завдяки виділеному фінансуванню вперше за декілька років розпочата масштабна програ-

ма з ерадикації сказу в державі, яка включає імунізацію таких тварин майже на всій території України. За словами голови Держпродспоживслужби В.І. Лапи, цього-річ ця кампанія буде продовжена.

У службі розраховують, що за підсумками поточного року вдасться суттєво скоротити кількість випадків захворювання тварин на сказ. «Звісно, стійкий результат такої роботи буде відчутним через

3-4 роки, але саме 2019-й повинен стати переломним», – зазначає Володимир Лапа.

За його словами, за приклад позитивної діяльності зі стабілізації епізоотичної ситуації щодо сказу можна взяти країни ЄС.

«Євросоюз стикався з подібною проблемою. Вони спершу оздоровили всю територію ЄС від сказу. Тепер робота в основному зосереджується на буферній зоні. Ми маємо вийти на такий же режим роботи», – переконаний очільник служби.

АЧС

Ще однією проблемою державного масштабу є нинішня ситуація з захворюванням на африканську чуму свиней (АЧС). Виникнення первинних кластерів спалахів із формуванням зон стійкого благополуччя реєструвалося на території

різних областей. У цілому, за даними Держпродспоживслужби, з 2012 року на території України зафіксовано 466 випадків АЧС (<http://www.asf.vet.ua/index.php>). За статистикою, спалахи домінують у господарствах населення з характерною для вірусу сезонністю. Впродовж 2019 року зафіксовано 12 випадків (4 – домашні, 5 – дикі, 3 – інфіковані об'єкти).

Економічні втрати для галузі свинарства часто є катастрофічними через зменшення поголів'я свиней та обсягу виробництва продукції, заборону проведення експортно-імпортних операцій, витрати на карантин і профілактику.

Серед факторів ризику поширення АЧС є несанкціоновані перевезення та перегрупування тварин, що має пряму залежність від скоординованої і своєчасної ідентифікації та реєстрації усіх переміщень сприйнятливих тварин.

Туберкульоз ВРХ

Наступним фактором, що значно впливає на епізоотичну ситуацію в країні, є туберкульоз великої рогатої худоби. При спробах в агроформуваннях розвинути молочне скотарство трапляються випадки комплектації стад і купівлі ВРХ без урахування епізоотії раніше неблагополучних на туберкульоз господарств, розміщення тварин у приміщеннях, де колись утримували хворих тварин, згодування молодняку термічно необробленого молока або відвйок, а також масового безконтрольного переміщення тварин. До того ж, спалахи туберкульозу притаманні приватному сектору, що створює небезпеку для здоров'я людей: на рівні ООН з 1995 р. захворюваність людей на туберкульоз визнана епідемічною. Необхідне посилення санітарно-гі-

гієнічних вимог до комплектування стад, виявлення хворих тварин, контроль за їх переміщенням, що є неможливим без належної ідентифікації таких тварин.

Лейкоз ВРХ

Як було відзначено на засіданні Державної надзвичайної проти-епізоотичної комісії при Кабінеті Міністрів України, небезпеку та загрозу здоров'ю тварин і людей в Україні несе лейкоз ВРХ. Джерелом збудника інфекції є хворі тварини, які виділяють збудник на дуже ранніх стадіях захворювання при завозі таких тварин із неблагополучних господарств. Відповідно, при неналежній ідентифікації тварин та їх відстежуваності посилюється ризик поширення захворювання, який в різних господарствах може коливатися від 3% до 75% стада.

З урахуванням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, компетентні органи України мають врегулювати питання відповідності українського законодавства в частині ідентифікації сільськогосподарських тварин до вимог міжнародних документів (регламентів ЄС). Йдеться, зокрема, про такі аспекти, як запровадження мінімальних адміністративних санкцій у рамках системи ідентифікації та реєстрації ВРХ; мінімального рівня контролю у рамках системи ідентифікації та реєстрації ВРХ; мінімальної кількості перевірок, що проводяться стосовно ідентифікації та реєстрації овець та кіз.

Дієвий інструмент

За таких обставин, з урахуванням досвіду ветеринарної служби, отриманого впродовж років, у тому числі й у боротьбі зі сказом, АЧС, туберкульозом, лейкозом ВРХ, виняткового значення набуває ідентифікація сільгосптварин як дієвий інструмент простежуваності їх переміщень, а відповідно й контролю епізоотичної ситуації в країні.

Саме тому вкрай важливим є прийняття законодавчих змін у пи-

таннях ідентифікації та реєстрації тварин. Зараз у парламенті України зареєстровано проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ідентифікації та реєстрації тварин» (№9022), який передбачає:

- встановлення єдиних державних правил ідентифікації та реєстрації тварин;
- забезпечення більш ефективного та дієвого контролю з метою вчасного виявлення, локалізації, ліквідації хвороб тварин на території України;
- створення державної бази даних домашніх тварин – сільськогосподарських тварин, котів, собак і диких тварин, які перебувають у неволі чи у напіввільних умовах для простежуваності їх переміщення;
- спрощення механізму відшкодування коштів з Державного бюджету України за проведену ідентифікацію для власників тварин – фізичних осіб;
- визначення складових системи ідентифікації та реєстрації тварин;
- встановлення відповідальності за невиконання вимог чинного законодавства з ідентифікації.

Передбачається, що реалізація положень проекту закону дозволить:

- забезпечити належну простежуваність для надійного контролю за станом здоров'я тварин та ветеринарно-санітарним станом господарств, їх утриманням, переміщеннями тварин на всій території України, а також за безпекою і походженням продукції тваринництва;
- запровадити належний облік тварин для належного виконання планів протиепізоотичних та ветеринарно-санітарних заходів щодо попередження (профілактики), лікування та ліквідації інфекційних, інвазійних і незаразних хвороб;
- покращити управління і прогнозування ринків продукції тваринництва внаслідок одержання оперативної та надійної інформації про тварин;
- підвищити ефективність попередження виникнення різних захворювань при здійсненні торговельних операцій із тваринами, запровадження систем страхування тварин тощо.

Разом із цим прийняття проекту закону дозволить гармонізувати українське законодавство у сфері ідентифікації та реєстрації тварин до законодавства Європейського Союзу.

Слід зауважити, що ідентифікація, як інструмент впровадження вимог міжнародних стандартів контролю та нагляду, дозволить збалансувати відносини між стейкхолдерами різних рівнів, інвесторами та початальниками.

На 1 квітня 2019 року в Єдиному державному реєстрі тварин наявна така кількість поголів'я проідентифікованої та зареєстрованої худоби:

- ВРХ – 3 277 810,
  - вівці/кози – 458 621,
  - племінні свині – 85 935,
  - коні – 16 801.
- У період із 01.01.2019 по 01.04.2019 у Єдиному державному реєстрі тварин зареєстровано голів:
- ВРХ – 119 866,
  - овець/кіз – 13 395,
  - племінних свиней – 9 950,
  - товарних свиней – 112 385,
  - коней – 164.

Саме тому, на наш погляд, важливість ухвалення Верховною Радою згаданого законопроекту важко переоцінити.

Покращення системи ідентифікації та реєстрації тварин з урахуванням кращих європейських практик дозволить забезпечити надійний контроль за переміщеннями тварин на всій території країни, за безпекою і походженням продукції тваринництва, що значно поліпшить протиепізоотичне та епідеміологічне благополуччя на території країни, дозволить покращити управління і прогнозування ринків продукції тваринництва внаслідок одержання оперативної та надійної інформації про тварин, відповідно забезпечити простежуваність за обігом тварин і продукції тваринного походження за принципом «від лану до столу».

І. КЛИМЕНОК, директор Державного підприємства «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин»

Ситуація з захворюванням на АЧС в Україні

